

Wnętrze kościoła w Hanuszyszkach (Onuškis) w dawnym powiecie wilkomierskim, na pograniczu Kurlandii (Łotwy), po lewej ambona z której zapewne odczytywano odezwę powstańczą. Poniżej – mapa sieci parafialnej tej części dawnego województwa wileńskiego.

Biskup Paweł Kubicki - sufragan sandomierski
„Bojownicy kapłani za sprawę Kościoła i Ojczyzny
w latach 1861-1915”

/materiały z urzędowych świadectw władz rosyjskich, archiwów
konsystorskich, zakonnych i prywatnych /

Część II: Dawna Litwa i Białoruś
- Za sprawę Ojczyzny- Kler świecki //P-Ż/ i zakony t. III
nakładem autora, Sandomierz 1936

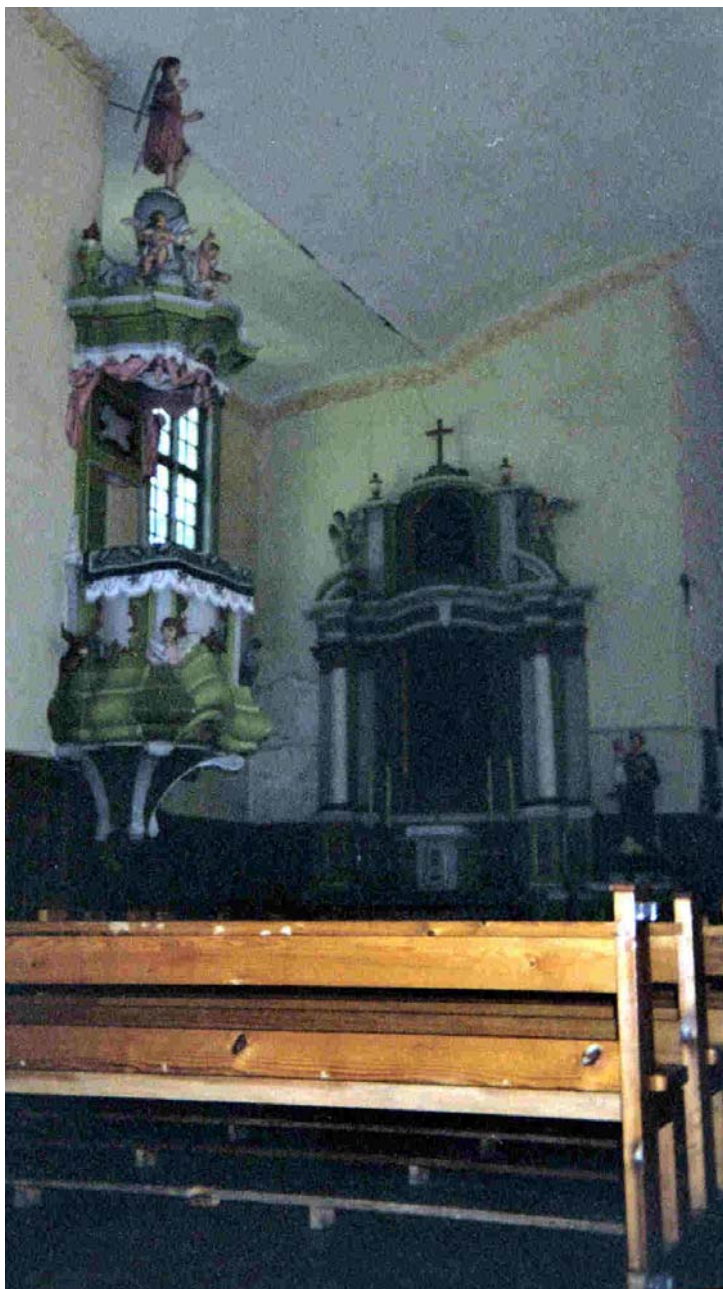
679. Ks. Jan Plewako

1. Naczelnik wojenny powiatu nowoaleksandrowskiego 24 marca 1865 Nr 1347 powiadania Rzymsko-Katolicki Konsystorz Telszewski, że na mocy konfirmacji pomocnika głównego naczelnika kraju z dnia 9 marca 1865 r. ksiądz Jan Plewako, który był oskarżony o spotykanie partii powstańców i obecność podczas czytania odezwy rewolucyjnej, chociaż nie zostało to dostatecznie udowodnione, został skazany na stałe zamieszkanie w guberni ołonieckiej i pozostawienie majątku pod sekwestremⁱ.
2. Naczelnik wojenny powiatu nowoaleksandrowskiego 23 marca 1865 Nr 1327 pisze, że proboszcz parafii Hanuszyszki, ksiądz Jan Plewako, który był pod zarzutem, że spotykał partię powstańców i był obecny w swoim kościele podczas czytania odezwy *rewolucyjnej*, choć wprawdzie nie miał udowodnionego, ale ze względu, że inne okoliczności stwierdzają jego nieprawomyślność zupełną na mocy konfirmacji pomocnika naczelnika kraju z 9 marca b.r. został skazany na zesłanie na stałe zamieszkanie pod surowy dozór policji do guberni ołonieckiej, a majątek jego zostawiony pod sekwestrem^{5ii/}.
3. Naczelnik wojenny 5-go rejonu powiatu nowoaleksandrowskiego przy piśmie z 29 marca 1865 r. Nr 74 przesyła naczelnikowi wojennemu tegoż powiatu informację, że ksiądz Jan Plewako, syn Mateusza, liczący lat 60, szlachcic z guberni kownieńskiej powiatu poniewieskiego był proboszczem parafii Hanuszyszki

od 1843 r. i że na mocy konfirmacji pomocnika naczelnika kraju z 9 marca 1865 r. skazany na wysłanie do guberni ołonieckiej na stałe zamieszkanie pod surowy nadzór policji.

4. W wykazie alfabetycznym zesłanych politycznych w głąb Rosji w latach 1865 - 1864 powiedziane, że ksiądz Jan Plewako, proboszcz parafii hanuszyskiej, został zesłany do gubernii ołonieckiej.
5. Śledztwo, które gubernator kownieński polecił przeprowadzić przeciw biskupowi Wołonczewskiemu o to, że pisząc do księdza Onufrego Jassewicza, pozbawionego godności duchownej, nazwał go księdzem, wykryło listę księży diecezji kownieńskiej, których rząd rosyjski karał w latach 1863 – 1865. Między nimi wskazany jest ksiądz Jan Plewako, ale bez wymienienia, dokąd został wysłany.
6. Komisja Śledcza Dynaburska 19 maja 1864 r. zaproponowała księdza Jana Plewako uwolnić od odpowiedzialności sądowej.
7. Czasowy Polityczny Audytoriat, przejrawszy sprawę księdza Juliana Kiełpsza i innych, znalazł, że wmieszany jest do niej proboszcz parafii hanuszyskiej powiatu nowoaleksandrowskiego, gubernii kownieńskiej, ksiądz Jan Plewako o to, że dopuścił w swoim kościele powstańcom czytać odezwę rewolucyjną i że pobudzał swoich parafian, gdy przechodziła tamtędy partia, do powstania.

Zważywszy to wszystko, czasowy Audytoriat Polityczny 6 marca 1865 r. Nr 921 postawił wniosek: księdza Jana Plewako, będącego pod zarzutem spotykania partii powstańców i obecności podczas czytania w jego kościele odezwy rewolucyjnej, chociaż to nie zostało mu dowiedzione, zgodnie z p.9 przepisów z 11 maja 1863 r. i na mocy okoliczności w procesie stwierdzonych, stwierdzających jego zupełną nieprawomyślność, która nie pozwala na dalszy pobyt jego w kraju tutejszym, wysłać na stałe mieszkanie pod surowy dozór policji do guberni ołonieckiej /ołówkiem nad „ołonieckiej” napisane „riazanskiej”/ Majątek jego zostawić pod sekwestrem.^{iii/}

8. W procesie wojennym księdza Jana Plewako jest jego prośba, wystosowana 21 sierpnia 1865 r, z fortecy dynaburskiej do generała gubernatora wileńskiego Kaufmana następującej treści:

Jako więzień wskutek choroby leżę w szpitalu fortecy dynaburskiej. Na skutek confirmacji poprzednika J.W. Pana, gen. Mjewa mam być wysłany na zamieszkanie do oddalonej gubernii cesarstwa. Zdrowie moje rozstrojone, a także lata podeszłe nakazują mi zwrócić się do J.W. Pana z prośbą o zmianę dla cierpiącego starca wyroku strasznego na więcej łagodny, podług uznania Pańskiego. Wskazana dla mnie droga, to mogiła przedwcześnie, która i bez tego jest już przede mną wskutek moich cierpień i lat starczych, o czym zresztą J.W. Pan sam się przekonał, zwiędzając szpital w fortecy dynaburskiej.

9. Komendant fortecy dynaburskiej 7 września 1863 r. Nr 414 pisze do głównodowodzącego armią okręgu wileńskiego „Podanie, które wniósł za moim pośrednictwem więziony w fortecy za sprawy polityczne ksiądz Jan Plewako, łącznie ze świadectwem lekarskim przesyłam do uznania J.W. Pana.”

Na marginesie napisane postanowienie: „Uwzględniając zdrowie księdza Jana Plewako generał gubernator wileński pozwolił wysłać go nie do ołonieckiej, lecz do riazańskiej gubernii, a jeżeli obecnie jest jeszcze chory, to można odroczyć termin wysłania”. Dnia 27 października 1865 r.

10. 7 grudnia 1865 r. ksiądz Jan Plewako pisze do generała gubernatora wileńskiego tej treści prośbę: „Confirmacja J.W. Pana wyznaczyła mi miejsce na mieszkanie gubernię riazańską, nie pozbawiając mię żadnych praw, a że jestem starcem i bez żadnego funduszu na wyżywienie się na miejscu, z tych względów ośmielam się prosić J.W. Pana o polecenie wypłacania mi diet przewidzianych przez prawo.”
11. Namiestnik Królestwa Polskiego, Berg, 14 /28/ lutego 1868 r. Nr 2080 pisze z Petersburga do generała gubernatora wileńskiego co następuje: „Mieszkający w gubernii riazańskiej pod dozorem policji ksiądz Jan Plewako zwrócił się do mnie z prośbą, aby mu

pozwolić na mocy rozkazu cesarskiego z 17 maja 1867 r. przenieść się do Królestwa Polskiego. Wobec tego najpokorniej proszę J.W. Pana, by zechciał mnie powiadomić, za jakie przestępstwo rzezonego księdza władza wysłała do gubernii riazkańskiej i czy on zasługuje na łaskę cesarską, płynącą z przytoczonego rozkazu."

12. Ma powyższe pytania odpowiada Bergowi generał gubernator wileński Potapow 14 marca 1868 r. Proboszcz parafii hanuszyńskiej ksiądz Jan Plewako był pod sądem polowo-wojennym pod zarzutem, że spotykał powstańców i był obecny, gdy oni czytali w powierzonym mu kościele odezwę rewolucyjną. Chociaż sądownie nie dowiedziono mu tych przestępstw, ale ze względu, że władze uznały go zupełnie nieprawomyślnym pod względem politycznym, przeto został wysłany pod surowy dozór policji do gubernii ołonieckiej. Wobec przeto dowiedzionej mu nieprawomyślności politycznej uważałbym za niewskazane, aby mu pozwalać obecnie przenosić się do Królestwa Polskiego.
13. Naczelnik guberni kurlandzkiej 6 kwietnia 1874 r. Nr 2428 z Mitawy powiadomił generała gubernatora wileńskiego, że wysłany z kraju zachodniego z racji politycznych później zwolniony spod dozoru policyjnego ksiądz Jan Plewako, mieszkający następnie w Bausku, powierzonej mi gubernii, umarł 13 czerwca 1872 r. Do tego załączony był pod Nr 60 wyciąg z ksiąg metrycznych o zmarłych w parafii rzymsko-katolickiej szenberskiej za 1872 r., w których na str. 143 pod nr 44 zapisane 13 czerwca 1872 r. w Bausku umarł ksiądz Plewako, liczący lat 68, wskutek starości. 15 czerwca tegoż roku ks. Wincenty Tomaszewski pochował jego zwłoki na bauskim cmentarzu miejskim. M. Szenberg, 9 luty 1874 r.

Ks. Andrzej Mikulicz, dziekan i proboszcz szenberski^{iv}.

Poza powyższymi szczegółami w innych źródłach takie jeszcze są dane o księdzu Janie Plewako:

14. Wśród zwolnionych na mocy p. 3 orzeczenia /powelenja/ cesarskiego z 13 i 17 maja 1871 r. jest wymieniony pod nr 1234

kościół w Hanuszyszkach – lipiec 2002 r.

stara plebania

ksiądz Jan Plewako, który wraz z innymi 1464 osobami został zwolniony z dozoru policyjnego z prawem zamieszkania gdziekolwiek w państwie rosyjskim, z wyjątkiem stolic i gubernii stołecznych, Królestwa Polskiego i Zabranego Kraju, lecz z zabronieniem mu objęcia służby państwowej i społecznej.

Ksiądz Jan Plewako pochodził z gubernii kownieńskiej.

str. 65– 69 cz. II Dawna Litwa i Białoruś

Pod nr 188 (cz. II, t. II) w cytowanej książce Bpa Kubickiego, przy nazwisku ks. Ant. Ejtowicza znajdują się jeszcze pewne dane o księdzu Janie Plewako:

„Wyciąg z zeznań powstańców jeńców o biorących udział w powstaniu”:

Włościanin N.T. dziesiątny, nakazał współmieszkańcom F. G. i innym iść do kościoła w Oniksztach i tam zetknęli się z księżmi:

- Janem Plewako z Hanuszyszek i
- Julianem Kiełpszem, proboszczem parafii Onikszty /dawniej wikarym parafii Hanuszyszki/.

Wtedy drugi z nich namawiał obecnych, aby szli do partii wojować za Ojczyznę,

We wspomnianym już procesie siedmiu kapłanów, toczącym się w latach -1865 - 1864, podsądnymi byli:

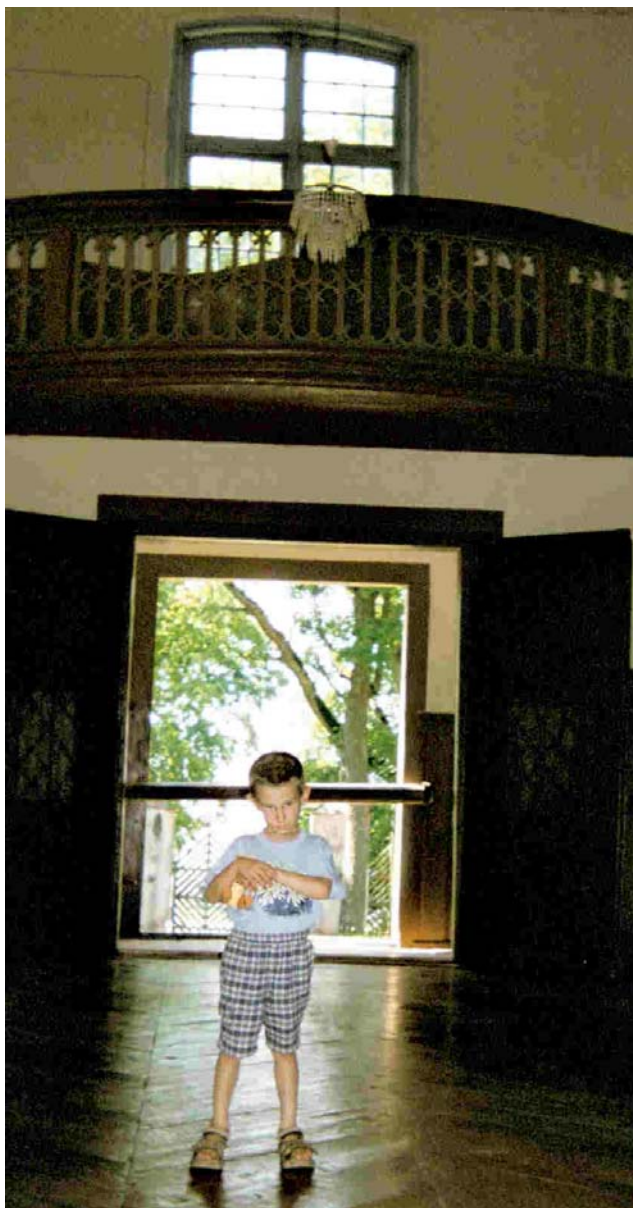
1. Ks. Dominik Żuk – proboszcz par. Skopiszki, 40 lat.
2. Ks. Władysław Mikutowicz – wikariusz par. Skopiszki. 30 lat.
3. Ks. Antoni Ejtowicz – proboszcz par. Poniemuń. 54 lata.
4. Ks. Kazimierz Pieślak – wikariusz parafii Poniemuń.
5. Ks. Jan Plewako – proboszcz par. Hanuszyszki. 59 lat.
6. Ks. Adam Jasielski – proboszcz par. Ponedel.
7. Ks. Julian Kiełpsz – proboszcz par. Onikszty. 30 lat.
/dawn. wikariusz par. Hanuszyszki/

Przypisy bpa Pawła Kubickiego:

- i A.M.Nowoaleksandrowsk. Nlk Wojn. 1865 Nr 143 k. 27
- ii. op.cit., k.30
- iii Ksiądz Jan Plewako był pod sądem wojennym w latach 1863-1864 razem z księdzem Ejtowiczem i innymi 5-ma kapłanami, śledztwo w ich sprawie prowadzono wspólnie. Żeby przeto nie powtarzać 7 razy tych samych szczegółów, zamieściliśmy je przy nazwisku ks. Antoniego Ejtowicza, aż do propozycji, którą 19 maja 1864 r. wysunęła Komisja Śledcza Dynaburska. Tam przeto tych szczegółów szukać należy. Tu omawiamy sprawę dopiero od tej propozycji, która podsądnych załatwiła więcej indywidualnie. /prz. aut./
- iv A.M. Dielo Wr.P.A. 1864 Nr 1017 k. 221 i n. i
A.M.Ž Wr. P.A. 1865 Nr. Ks. 243 k. 527 i n. oraz
Kurl. G. 1866 Nr 1058 k.9

*Wypis niniejszy przekazany przez pana Jana Plewako z Västerås,
zdjęciami opatrzył i do publikacji w Internecie przygotował
Stanisław Jan Plewako z Warszawy, e-mail: stanislaw.jan@plewako.pl*

*Książka dostępna w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego w Warszawie
<http://www.biblioteka.wmsd.info/info.html> nr kat. PN-SER-112*

Plewako (Maryś, ur.1998 r.) w kościele ks.Jana Plewako po 140 latach